

**ЛАЗА ЛАЗАРЕВИЋ ≈ СИМО МАТАВУЉ
ДРАГАНА ВУКИЋЕВИЋ ≈ СНЕЖАНА
МИЛОСАВЉЕВИЋ МИЛИЋ**

(Вукићевић, Драгана и Снежана Милосављевић Милић. 2014.

Огледавања – Лаза Лазаревић и Симо Матавуљ. Ниш: Филозофски факултет у Нишу)

Узбудљива „огледавања“ између песника, философа или оратора у античком свету или „огледавања“ између представника различитих вера у средњем веку оживела су у књизи Драгане Вукићевић и Снежане Милић. Две ауторке су се огледале између себе, али су се и два приповедача огледала у тумачењима ауторки. Књига *Огледавања – Лаза Лазаревић и Симо Матавуљ* компонована је у знаку двојке и дуализам назначен већ у наслову (два писца), уз две ауторке, проширен је чак и на слику на корицама која наговештава агон: два крила отшкринутих врата нуде двострука симболичка тумачења при чему слика (опет) нуди двоструко домишљање јер се не зна да ли сугерише излазак из или улазак у непознато. Притом је оправдано питање које се логично намеће: да ли је могуће да две ауторке, једна са историјским а друга са теоријским приступом, имајући као полазиште само једну лабаву спону (два писца различитих проседеа) остваре и унутрашњу кохеренцију књиге. Ауторке су себи олакшале пут изабравши као насловну реч *Огледавања*, наслов који им је омогућавао даље метафоричке и симболичке претпоставке уз чију помоћ су направиле нешто другачију и необичнију структуру прилаза ауторима и њиховим остварењима, показавши да различити приступи не морају неминовно да воде сучељавању, већ да, као у овом случају, само обогаћују могућности тумачења.

Матавуљ и Лазаревић припадају истој епохи, али, док се један лако може сврстати у реализам, други се са својим лирским „испадима“ удаљава од реализма, или, могло би се рећи, један је објективни, а други субјективни реалиста. Реалије једног се односе на свет и друштво, док се други бави унутрашњим светом индивидуе. Спојница је, а ауторке су на овај или онај начин искористиле ту спојницу, да су оба писца „странци“ и о странствовањима (унутрашњим и спољашњим) пишу обе ауторке. И уколико је Симо Матавуљ стварни „извањац“, „дођош“, врста егзиланта који је дошао из другог или других крајева, наслеђа, култура,

могли бисмо се упитати да ли постоји могућност да се и Лаза Лазаревић посматра на исти начин. Лазаревић је по географском и културном мерилу био домаћи писац, али, за разлику од Симе Матавуља, који је био прилагодљив и лако се уклапао у другу средину, Лазаревић је био у сталном унутрашњем егзилу, стога неприлагодљив – и више странац од Матавуља. Тако ауторке утврђују њихову другојачијост, али и истичу да њихова различитост у времену и простору није иста, мада и ту постоји спона двојности која различитим механизмима, али са истим резултатом смешта ове писце у круг извањаца. О томе говори Снежана Милић Милосављевић тумачећи двојност Лазаревића лекара и Лазаревића писца, а Драгана Вукићевић у тексту *Матавуљеви либри*.

Снежана Милосављевић Милић је у тексту *Критика и идентитет*, полазећи од студије Милоша Н. Ђорића *Лаза К. Лазаревић, лекар и писац* дала објашњење да је „веза научника и уметника, медицине и књижевности“ омогућила „трагање за јединственим духовним и етичким ентитетом писца“ и да је Ђорићевом критичком дискурсу помогла да направи баланс између „другог који почива на прећутној самоидентификацији“. Слично мишљење о двојности доживљаја себе исказује и Драгана Вукићевић у огледу *Матавуљеви либри* када пише о аутофокализаторском откривању себе код Симе Матавуља.

Још једна особина којој су ауторке поклониле посебну пажњу да би разоткриле приповедачке поступке и приповедачку технику двојице писаца (свакако треба поменути огледе *Реторички потенцијал приповедачевог говора у роману Бакоња фра Брне и Душа је чекала Лазу К. Лазаревића*) јесу место (болница, приморје) и ликови (болесници – приморци). Ове особине представљају посебно упориште за оба писца (и обе ауторке) јер обојица у своме основном искуству трагају за „експлицитним критеријумом идентитета“.

Књига је подељена у две целине са по осам огледа о сваком писцу у симетричној дистрибуцији ауторских текстова. У првом делу, посвећеном Лази Лазаревићу, првих шест потписује Снежана Милосављевић Милић, а два Драгана Вукићевић. У делу посвећеном Сими Матавуљу, осам првих прилога су Драгане Вукићевић, а два Снежане Милосављевић Милић. Тако су ауторке избалансирале не само број својих прилога већ и однос између теоријског и историјског читања и тумачења.

Ауторке извесно нису имале за циљ писање монографије која би континуирано и постепено објаснила све проблеме писања и пратила животне, стваралачке и ине путеве писаца. Њихов поглед је био усмерен на појединачне проблеме и појединачне окосне тачке, и могло би се рећи

да су на тај начин стекле извесну предност, јер су могле детаљно да их проуче.

У неколиким огледима ауторке су се на иновативан начин, користећи и комбинујући нове технике и сазнања, посветиле „старим“ темама тако што су читајући прозу ових класика српске књижевности отвориле и потпуно нове путеве тумачења, као у тексту *На острву мушкараца* Драгане Вукићевић. У њему је отворена тема којом се роман *Бакоња фра Брне* чита из родног, женског кључа, јер ауторка ишчитава различиту презентацију жене у роману. „Ово читање жене“, како каже ауторка, „рађа се из парадокса, из минус поступка, из скривених наратива“, а Драгана Вукићевић прати могуће ослонце рашчлањавања слике жене – од фолклорне традиције, ренесансних и средњовековних представа, до савремених тумачења еротске књижевности, да би, парадоксално, открила жену на местима Матавуљеве прозе где се она традиционално избацивала из структуре реалистичког текста и у сегментима цензурисаних делова.

У исту раван откривалачког поступка убраја се и текст *У мрежи испреплетених времена – Хофман, Фројд и Лаза Лазаревић* о „узмицању интерпретативних свођења“ значења приповетке *Ветар*.

Могло би се рећи да су Драгана Вукићевић и Снежана Милосављевић Милић хтеле да препознају, да рекогностицирају тајне знакове наративних техника Лазе Лазаревића и Симе Матавуља и да својом књигом потврде да оба писца (и то је још једна од нити повезивања) побуђују нова интересовања и тумачења.

Обе ауторке су несумњиво ауторитативни тумачи књижевних текстова, мада се код оваквих анализа могу поставити и питања да ли се ослањати на психонаратологију у промишљањима и тумачењима или колико је и да ли је анализа текста ставила у други план уметничку вредност? Да ли је анализа форме, техника приповедања, конвенција, фигура, стила... рекогностицирала ту вредност, и у том светлу, да ли је Скерлићев суд о Лази Лазаревићу (морални догматизам, традиционализам, духовна пасивност) заиста неоправдано негативан? Књига *Огледавања...* јесте резултат зрелог промишљања, марљивог рада и интригантних закључака који терају читаоца да преиспитује понуђену спознају, али и сопствена сазнања и знања.

Слободанка Пековић